

Received / Makale Geliş Tarihi 21.05.2024
Published / Yayınlanma Tarihi 31.07.2024
Volume (Issue) Cilt (Sayı) 8 (44)
pp / ss 927-936

Research Article /Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.13151091
Mail: editor@pejoss.com

Öğr. Gör. Dr. Yaşar Şahin

<https://orcid.org/0000-0002-5205-3054>

Trabzon Üniversitesi, Beşikdüzü Meslek Yüksekokulu, Trabzon / TÜRKİYE

ROR Id: <https://ror.org/04mmwq306>

Havaalanı Rekabetinin Bibliyometrik Analizi

Bibliometric Analysis of Airport Competition

ÖZET

Küreselleşmenin artmasıyla turizm ve ticaret açısından önemi daha da artan havayolu taşımacılığı, havaalanlarının ekonomik ve stratejik açıdan daha değerli hale gelmesini sağlamıştır. Hem bireysel kullanıcılar hem de işletmeler için konumu, maliyeti, ulaşımı, sağladığı imkân ve koşulları açısından farklılık gösteren havaalanları arasında tercih yapmak ekonomik ve stratejik açıdan önemli bir kavram haline gelmiştir. Bu bağlamda havaalanı rekabeti kavramı ortaya çıkmış, bu rekabet havayolu işletmeleri ve yolcular için daha kaliteli hizmet, daha düşük maliyet ve daha fazla seçenek sunarken, havaalanı işletmecileri için sürdürülebilirlik ve karlılığı ön plana çıkarmıştır. Havaalanı rekabetinin artan önemi yolcular ve havayolu şirketleri için önemli bir kavram olarak ortaya çıkarken akademik açıdan da araştırmacıların ilgisini çekmiş, bu alanda yapılan çalışmalar da literatürde yer almıştır.

Çalışmada "Web of Science" kaynağından elde edilen, havaalanı rekabeti alanında İngilizce dilinde yapılmış, 2012-2024 yıllarını kapsayan, makale, erken erişim makale ve derleme çalışmalarından oluşan 101 çalışma "R bibliyometrix" programı ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda havaalanı rekabeti alanında en ilgili yazarın Hans-Martin Niemeier, atıf sayısı ve h, g, m indeksleri açısından en yüksek üretkenliğe sahip yazarların Xiaowen Fu ve Anming Zhang oldukları görülmüştür. Havaalanı rekabeti alanındaki çalışmalara en fazla yer veren yayınevlerinin Airport Competition: The European Experience ve Journal of Air Transport Management dergisi olduğu görülmüş, ilgili alandaki yayınları en çok atıf alan dergi de Journal of Air Transport Management olarak tespit edilmiştir. Sorumlu yazarın bulunduğu ülke açısından en fazla yayına sahip ülke İngiltere olarak belirlenmiş, anahtar kelimeleri açısından ele alınan çalışmalarda havaalanları arasında seçimini ifade eden "choice" ve "competition" kavramlarının en çok tekrar edilen anahtar kelimeler olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Havaalanı Rekabeti, Havayolu Taşımacılığı, Bibliyometrik Analiz.

ABSTRACT

Air transportation, whose importance has increased in terms of tourism and trade with the increase in globalization, has made airports more valuable economically and strategically. Choosing between airports that differ in terms of their location, cost, transportation, facilities and conditions has become an economically and strategically important concept for both individual users and businesses. In this context, the concept of airport competition has emerged, and while this competition offers better quality service, lower costs and more options for airlines and passengers, it highlights sustainability and profitability for airport operators. While the increasing importance of airport competition has emerged as an important concept for passengers and airline companies, it has also attracted the attention of academic researchers, and studies in this field have been included in the literature.

In the study, 101 studies consisting of articles, early access articles and review studies, obtained from the "Web of Science" source, conducted in English in the field of airport competition and covering the years 2012-2024, were analyzed with the "R bibliometrix" program. As a result of the analysis, it was seen that the most relevant author in the field of airport competition was Hans-Martin Niemeier, and the authors with the highest productivity in terms of the number of citations and h, g, m indexes were Xiaowen Fu and Anming Zhang. It was observed that the publishing houses that gave the most coverage to studies in the field of airport competition were Airport Competition: The European Experience and Journal of Air Transport Management, and the journal with the most cited publications in the relevant field was determined to be Journal of Air Transport Management. In terms of the country where the responsible author is located, the country with the most publications was determined as England, and in the studies examined in terms of keywords, it was seen that the concepts of "choice" and "competition", which express the choice among airports, were the most repeated keywords.

Keywords: Airport Competition, Air Transportation, Bibliometric Analysis.

1. GİRİŞ

Havaalanları havayolu ulaşımı ya da hava taşımacılığı sürecinin temel elemanlarından biridir (Şengür, 2017). Havaalanları, hava taşımacılığı zincirinin önemli bir halkası olup özellikle kısa mesafeli yolculuklarda yolcular, havada olduğu kadar havaalanında da daha fazla zaman geçirebilmekte ve varış noktalarına vardıklarındaki havaalanları, bir şehir veya ülke hakkındaki izlenimler üzerinde etkili olmaktadır (Wiltshire, 2018). Küreselleşmenin hız kazanması ve havayolu taşımacılığının artan önemi, havaalanlarının ekonomik ve stratejik değerini artırmış, havaalanları ülkeler arası ticaretin, turizmin ve küresel bağlantıların merkezinde yer alarak ekonomik kalkınmada kritik rol oynamaya başlamıştır (Boyfield, 1984). Bu durum, havaalanları arasındaki rekabetin önemini ve bu rekabetin dinamiklerini incelemeyi gerekli kılmıştır. Havaalanı rekabeti, çeşitli faktörler tarafından şekillendirilen karmaşık bir olgudur ve bu faktörler arasında coğrafi konum, altyapı kapasitesi, hizmet kalitesi, fiyatlandırma stratejileri ve düzenleyici politikalar yer almaktadır (Lian & Rønnevik, 2011).

Havacılık sektörü riskin her süreç ve uygulamada yoğun olduğu ve ilgili risklerin gerçekleşmesi halinde şiddetli zarar etkilerinin ortaya çıkabileceği hassas bir yapıya sahip olup rekabet edebilme gücü ve potansiyeli büyük önem taşımaktadır (Kavak vd., 2022). Havaalanları arasındaki rekabet, havayolu şirketleri ve yolcular için daha iyi hizmet kalitesi, daha düşük maliyetler ve daha fazla seçenek anlamına gelebilirken, havaalanı işletmecileri için sürdürülebilir büyüme ve kârlılık sağlama zorluğunu da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, havaalanlarının rekabetçi avantajlarını belirleyebilmek ve stratejik planlamalarını bu avantajlar doğrultusunda yapabilmek büyük önem taşır (Barrett, 2000). Rekabet analizleri, havaalanlarının mevcut durumlarını değerlendirmelerine ve gelecekteki fırsatları ve tehditleri öngörmelerine de yardımcı olabilmektedir (Zhang & Xie, 2005).

Havaalanı rekabetinin anlaşılması, havayolu taşımacılığı sektörünün daha etkin ve verimli yönetilmesine olanak tanır ve bu bağlamda, havaalanı işletmecilerinin stratejik kararlar alırken dikkate almaları gereken faktörler ve bu faktörlerin rekabet avantajı yaratma potansiyelini artırmaktadır (Niemeier, 2009). Bu doğrultuda havaalanı rekabeti, sadece havaalanı işletmecileri için değil, aynı zamanda havayolu şirketleri, yolcular ve genel ekonomi için de önemli sonuçlar doğurabilecek bir olgu olarak ortaya çıkmakta, havaalanlarının rekabet avantajlarını sürdürülebilir kılacak stratejiler geliştirmeleri ve bu stratejileri etkin bir şekilde uygulamaları büyük önem taşımaktadır (Forsyth, 2016).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Havaalanı rekabeti, modern hava taşımacılığı sektörünün dinamiklerini şekillendiren önemli bir unsurdur. Küreselleşme ve havayolu taşımacılığının artan önemi, havaalanlarını sadece birer ulaşım noktası olmaktan çıkarak, ekonomik kalkınmanın, uluslararası ticaretin ve turizmin merkezi haline getirmiştir (Christidis, 2016). Bu bağlamda, havalimanlarının rekabetçi ortamda nasıl konumlandıkları ve bu rekabetin sektöre olan etkileri büyük önem taşımaktadır (Fu & Zhang, 2010).

Havacılık sektörü, işletmelerin pazar payı, yolcu sadakati ve kârlılık için rekabet ettiği rekabetçi ve dinamik bir alandır. Dünyanın pek çok yerinde endüstrinin serbestleştirilmesi ve özelleştirilmesi, havayollarının daha açık ve daha az düzenlenmiş bir ortama uyum sağlamak zorunda kalması nedeniyle bu rekabet daha da yoğunlaşmıştır (Chi-Lok & Zhang, 2009). Bu rekabetin önemli bir yönü, havaalanlarının müşterileri çekmek ve elde tutmak için çeşitli pazarlama ve fiyatlandırma stratejileri kullanmasıdır. Havayolları, hem yerde hem de havada müşterilerini memnun etmek için çeşitli hizmetler ve katma değerli faaliyetler sunmaya odaklanmak zorunda kalmış, hava taşımacılığı sektörünün artan önemi, havayolu şirketlerinin sayısının artmasına neden olmuş, bu da sektörde yoğun rekabetin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Kucukaltan & Topcu, 2019). Bu rekabet, havayolu şirketlerinin stratejilerini optimize etmeye, mevcut pazarlara girip yerleşik firmalarla karşı karşıya gelmeye veya genel kârlılıklarına ve başarılarına katkıda bulunabilecek yeni pazarları keşfetmeye zorlamıştır (Müller vd., 2012).

Birbirine yakın ya da rekabet halinde olan havaalanlarında hizmet veren şirketlerin rekabeti de havaalanı rekabet stratejilerinin anlaşılmasında önemli bir faktördür (Curtis & Rhoades, 2017). Sektör daha fazla kuralsızlaştıkça, havaalanı yöneticileri pazardaki konumlarını ve kârlılıklarını korumak için rekabete aykırı pazarlama uygulamaları da dâhil olmak üzere rekabete yönelik potansiyel tehditlerin bulunduğu karmaşık bir yapıya bürünmüştür (Robinson & Kearney, 1999)

Bu doğrultuda en önemli rekabet stratejilerden biri müşteri ilişkileri yönetimi ve sadakat programlarının kullanılması olmuştur. Bu dinamik ve rekabetçi sektörde, havaalanı işletmeleri kendilerini farklılaştırmak, müşterileri çekmek ve elde tutmak ve sonuçta kârlı bir şekilde faaliyet göstermek için bir dizi stratejik

pazarlama seçeneğini dikkatle değerlendirmektedirler (Hess & Polak, 2005). Rekabet karşısında bu stratejileri etkili bir şekilde yönetebilme yeteneği, modern havacılık endüstrisinde başarının da temel belirleyicisi olarak ortaya çıkmaktadır (Ghrmay, 2014).

Havaalanı rekabeti, aynı coğrafi bölgede veya aynı pazarda yer alan havaalanlarının, havayolu şirketleri ve yolcuları çekmek için verdikleri mücadeleyi ifade etmektedir. Bu rekabet, havaalanlarının sunduğu hizmetlerin kalitesinden, altyapı kapasitesine, fiyatlandırma politikalarından, pazarlama stratejilerine kadar çeşitli faktörler tarafından şekillenmektedir (Starkie, 2002). Havaalanları, rekabetçi avantajlarını artırmak için sürekli şekilde yatırım yapmakta, hizmetlerini iyileştirmekte ve yenilikçi çözümler geliştirmektedirler. Havaalanı rekabeti havacılık sektörü için sektörel açıdan bir takım avantajlar oluşturmakta olup başlıca avantajlar şunlardır (Wiltshire, 2018; Varsamos, 2016).

Hizmet Kalitesinde Artış: Havaalanları arasındaki rekabet, tüm sektörlerde olduğu gibi hizmet kalitesinin artmasına neden olacaktır. Havaalanları, daha fazla yolcu ve havayolu şirketi çekebilmek için müşteri memnuniyetini ön planda tutmakta, bu da yolcuların daha iyi bir deneyim yaşamasını sağlamayı amaçlayarak havayolu taşımacılığının genel kalitesini artırmaktadır.

Altyapı Yatırımlarında Artış: Rekabetin ortaya çıkması havaalanlarının altyapı yatırımlarını artırmasına yol açacak böylece daha modern terminaller, daha geniş pistler ve daha iyi kargo tesisleri gibi yatırımlar, hem yolcu hem de kargo taşımacılığını daha verimli hale getirecektir. Bu bağlamda, havayolu şirketlerinin operasyonel verimliliği artarak sektörde genel bir iyileşme sağlanabilecektir.

Fiyat Rekabeti Oluşması: Havaalanları arasındaki rekabet, hizmet fiyatlarında rekabeti de beraberinde getirmektedir. Havaalanları, havayolu şirketlerine daha cazip fiyatlar sunarak tercih edilen bir merkez haline gelmeyi istemekte, böylelikle havayolu şirketlerinin maliyetlerini düşürmelerine olanak tanımaktadır (Lieshout, 2012).

Daha Fazla Uçuş Seçeneği: Rekabet, havayolu şirketlerinin daha fazla destinasyona uçuş düzenlemesini teşvik etmekte, bu durum da tüketicilerin daha fazla uçuş seçeneğine ulaşmasını sağlamaktadır (Bao vd., 2016).

Teknolojik Gelişmeler ve İnovasyon: Rekabet ortamı, havaalanlarını yenilikçi ve teknolojik gelişmelere açık hale getirmekte, otomasyon sistemleri, dijitalleşme, biyometrik tanıma sistemleri gibi teknolojik yenilikler daha verimli ve güvenli hale getirilerek hem havayolu şirketleri hem de yolcular için daha iyi ve güvenli bir seyahat deneyimi sunmaktadır.

Ekonomik Kalkınma: Havaalanları arasındaki rekabet, yerel ve bölgesel ekonomilerin kalkınmasına, daha fazla yolcu ve kargo trafiği ile yerel işletmelere ve turizm sektörüne katkıda bulunmakta, ayrıca istihdam olanaklarını artırarak ve ekonomik büyümeye fayda sağlamaktadır (Thelle vd., 2018).

Havaalanı rekabetinin sektörel avantajları yanında ortaya çıkardığı dezavantajları da bulunmakta olup başlıcaları şu şekildedir;

Yatırım Maliyetleri Ortaya Çıkarması: Havaalanları arasındaki rekabet, yüksek yatırım maliyetlerini de beraberinde getirerek, altyapı yatırımları, teknolojiye yapılan harcamalar ve hizmet kalitesini artırmak için yapılan masraflar, havaalanı yöneticileri için büyük finansal yükler oluşturabilmektedirler (Pels vd., 2009).

Aşırı Kapasite Kullanımına Neden Olması: Rekabetin yoğun olduğu bölgelerde, havaalanları aşırı kapasiteye ulaşarak, arz-talep dengesizliği oluşturabilirler. Bu da havaalanlarının ve personelin verimli çalışmasını engelleyerek maliyetleri artırabilmektedir (Fröhlich & Niemeier, 2011).

Çevresel Etkiler: Havaalanı rekabeti sonucunda daha fazla uçuş trafiği, hava ve gürültü kirliliği ortaya çıkarak olumsuz çevresel etkide artış ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca, artan altyapı projeleri, doğal yaşam alanlarının yok olmasına ve çevresel tahribata neden olabilmekte, böylelikle sürdürülebilirlik açısından olumsuz bir etki ortaya çıkabilmektedir.

Sosyo-Ekonomik Dengesizlikler: Büyük ve modern havaalanları daha fazla yolcu ve kargo trafiği çekerek, küçük ve eski havaalanlarının rekabet gücünü azaltabilmektedir. Bu durum, bazı bölgelerde ekonomik durgunluğa ve sorunlarına yol açılarak bölgeler arası sosyo-ekonomik dengesizlikleri artırabilme sonucunu doğurmaktadır.

Havaalanı rekabeti, havayolu taşımacılığı sektörünün önemli bir bileşenidir ve tüketiciler üzerinde doğrudan etkileri bulunmaktadır. Bu rekabet, hizmet kalitesinden fiyatlara kadar birçok alanda tüketici deneyimini şekillendiren bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır (Bilotkach & Bush, 2020).

3. YÖNTEM VE VERİ SETİ

Havaalanı rekabeti, havayolu taşımacılığı ve havaalanı yönetimi açısından havaalanlarının hizmet kalitesini artırma, yolculara daha iyi hizmet sunma ve genel olarak havacılık sektöründe verimliliği artırma açısından gittikçe artan bir öneme sahiptir. Havacılık sektörünün daha verimli, ekonomik ve yolcu odaklı politikalara sahip olması hem havayolu şirketleri hem de yolcular için olumlu sonuçlar doğurmaktadır (Graham, 2016). Bu çalışmada havaalanı rekabeti alanında yapılmış akademik çalışmalar ele alınarak konunun analizi amaçlanmaktadır. Belirli bir akademik alanda yapılan araştırmaların, belirli anahtar kelimeler ve dillerle seçilmiş bir veri tabanında belirli bir süre kapsamında taranmasının ardından yapılan analize bibliyometrik analiz denilmektedir. Bu analiz yönteminde ilgili alandaki akademik yayınlar arasındaki sayısal ilişkiler tablo ve grafikler halinde araştırmacılara bir yol haritası sunmakta ve istatistiksel yöntemlerle bilimsel yayınların atıf sayıları, en popüler yazarları ve en çok yayın yaptıkları dergiler gibi özellikleri incelemek mümkün olmaktadır (Topçuoğlu vd., 2023).

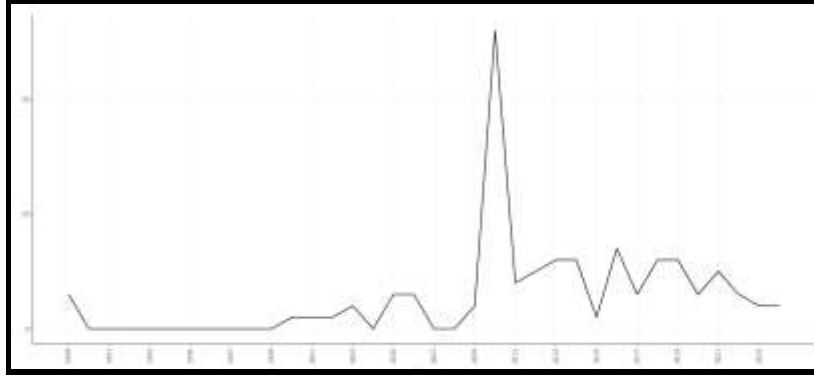
Çalışma “Web of Science” veri tabanı üzerinden elde edilen veriler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. “Airport competition” anahtar kelimesi ile yapılan tarama, İngilizce dilinde 2012-2024 yılları arasında yayınlanan makale, erken erişim makale ve derleme çalışmaları ile sınırlandırılmıştır. Belirtilen filtrelerin uygulanmasıyla 30 farklı kaynaktan 101 çalışma elde edilmiş, elde edilen “bibtext” dosyası ile sonuçların elde edilerek görsel hale getirilmesi için “R bibliyometrix” programı kullanılmıştır.

Aşağıda yer alan Tablo 1’de çalışmada kullanılan akademik çalışmalara ait genel bilgiler yer almaktadır. Tablo 1’de de görüldüğü üzere çalışmaların büyük bir kısmını makale türünde yazılan eserler oluşturmakta ve yıllık yayınlanan ortalama makale sayısı 1,15 olarak görülmektedir. Verilerde tek yazarlı çalışma sayısı 35, çalışma başına düşen ortalama atıf sayısı ise 18,11 olarak hesaplanmıştır. Çalışmalara ait genel bilgiler Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Çalışmalara Ait Genel Bilgiler

Veri Seti Hakkında Ana Bilgiler	
Değişkenler	Veri Sonuçları
Zaman Aralığı	2012-2024
Kaynaklar	30
Makale Sayısı	101
Yıllık Yayınlanan Ortalama Makale Sayısı	1,15
Yıl Başına Düşen Ortalama Makale Sayısı	11,3
Makale Başına Düşen Atıf Sayısı	18,11
Atıf Sayısı	2522
Doküman İçeriği	
Anahtar Kelimeler	182
Yazarın Anahtar Kelimeleri	251
Yazarlar	
Yazarlar	172
Tek Yazarlı Dokümanların Yazarları	32
Yazar İşbirliği	
Tek Yazarlı Dokümanlar	35
Doküman Başına Ortak Yazarlar	2,15
Uluslararası Ortak Yazarlık %	33,66
Doküman Türü	
Makale	64
Makale: Erken Erişim	25
Derleme Makale	12

Havaalanı rekabeti alanında yapılan çalışmalara ait yıllık grafik de Şekil 1’de yer almakta olup, yapılan yayın sayısının azalma eğilimde olduğu görülebilmektedir.

Şekil 1. Yıllık Yayın Sayısı Değişimi

4. BULGULAR

Bibliyometrik analiz, araştırmacıların bir alanda yapılan akademik araştırmaları sistematik olarak gözlemlenmelerine, zayıf yönleri ve boşlukları tespit etmelerine ve konuyu değerlendirmelerine olanak sağlaması açısından önem taşıyan bir analiz yöntemidir. Yöntem sayesinde araştırmacılar, ilgilendikleri çalışmaların bilimsel topluluk içinde nasıl değerlendirildiğini daha iyi anlayabilmektedirler (Şahin, 2023). Böylece fikirlerini değerlendirerek çalışmalarının gidişatına yön verebilirler (Aria & Cuccurullo, 2017).

Bu araştırma “Web of Science” veri tabanında “airport competition” anahtar kelimeleri kullanılarak taranmıştır. Araştırma 2012-2024 yılları aralığında İngilizce dilinde yayınlanmış makale, erken erişim makale ve derleme çalışmaları ile filtrelenmiştir. Filtreleme sonrasında 101 çalışmaya ulaşılmış, “R Analyse” programının “Bibliometrix” eki ile bibliyometrik analizi gerçekleştirilmiştir. Bibliyometrik analizi yapılan çalışmaların istatistiksel sonuçları tablo, grafik ve şekillerle sunulmuş ve açıklanmıştır.

4.1. Dergilere İlişkin Bulgular

Araştırma, “Web of Science” kaynağından “airport competition” anahtar kelimelerinin taratılmasının akabinde “R Analyse” programının “Bibliometrix” eki ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada 2012-2024 yılları arasında İngilizce yayınlanmış 101 çalışmanın bibliyometrik analizi yapılmıştır. Çalışmaların ve bu alana ilgi duyan araştırmacıların takip etmesi açısından bu alandaki çalışmalara ilgi duyan yayın organlarının tespiti önemli olup bibliyometrik analiz verileri ile yayın organlarına ait bilgiler elde edilebilmektedir. Çalışma konusu olan havaalanı rekabeti alanında en çok yayın yapmış olan ilk on dergiye ait veriler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. En Çok Yayın Yapan Dergiler

Dergiler	Makale Sayısı
Airport Competition: The European Experience	25
Journal Of Air Transport Management	21
Journal Of Transport Geography	8
Economics Of Transportation	5
Research In Transportation Economics	5
Transportation Research Part A-Policy And Practice	5
Transportation Research Part B-Methodological	5
Transportation Research Part E-Logistics And Transportation Review	4
Transport Policy	2

Bulgularda Airport Competition: The European Experience isimli yayın organı bu alanda 25 çalışmaya yer vererek en çok yayın yapan dergi olarak belirlenmiş, Journal of Air Transport Management dergisi de 21 çalışma yayınlamış olarak ikinci sırada yer almıştır. Bahsedilen iki dergi bu alanda yapılmış çalışmaların büyük bir kısmını yayınlamış olarak listede yer almış olup araştırmacıların yayınları değerlendirebileceği ve çalışmalara ulaşabileceği en önemli dergiler olarak ortaya çıkmış, Journal of Transport Geography dergisi de üçüncü sırada yer almıştır. Yayınlamış çalışmaları en fazla atıf alan dergiler ise Tablo 3’te yer almakta olup Journal of Air Transport Management dergisinin diğer dergilere oranla ilgili alandaki yayınlarına çok daha fazla atıf alarak birinci sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3. En Çok Atıf Alan Dergiler

Dergiler	Atıf Sayısı
Journal Of Air Transport Management	357
Journal Of Transport Geography	144
Transportation Research Part A-Policy And Practice	127
Transportation Research Part E-Logistics And Transportation Review	124
Journal Of Transport Economy Policy	97
Transportation Research Part B-Methodological	82
Journal Of Urban Economy	80

4.2. Yazarlara İlişkin Bulgular

Çalışmada ele alınan dönem için havaalanı rekabeti alanındaki çalışmalarını gerçekleştiren yazarlar, yazarların buldukları ülkeler, yazarlara ait atıf sayıları da önem taşımakta olup bibliyometrik analiz ile ele alınan bulgular içinde yer almaktadır. Bulgularda en fazla yayınının sırasıyla İngiltere ve Kanada'da yapılmış olduğu, en fazla yayın yapan yazarın ise Hans-Martin Niemeier olduğu görülmüştür. Sorumlu yazarların bulunduğu ülkelere göre makale dağılımları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Sorumlu Yazarların Bulunduğu Ülkelere Göre Makalelerin Dağılımı

Ülke	Yayın Sayısı
İngiltere	35
Kanada	32
Almanya	31
Çin	28
İspanya	28
Avustralya	25
Amerika Birleşik Devletleri	24
Hollanda	23
İtalya	14
Brezilya	12

Tablo 4'te yer alan veriler doğrultusunda havaalanı rekabeti alanındaki yayınların sorumlu yazarlarının en fazla yer aldığı ülke 35 makale ile İngiltere olarak ortaya çıkmış, 32 yayın ile Kanada takip etmiştir. Tabloda yer alan ilk 5 ülkenin yayın sayılarında çok büyük bir fark olmamakla birlikte yapılan yayınların büyük çoğunluğuna sahip oldukları görülmektedir. Havaalanı rekabeti alanında en fazla yayına sahip yazarlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. En İlgili Yazarlar

Yazarlar	Yayın Sayısı
Niemeier HM.	6
Forsyth P.	5
Fu X.	5
Zhang A.	5
Pels E.	4
Graham A.	3
Hess S.	3
Lieshout R.	3
Starkie D.	3
Barbot C.	2
Christidis P.	2
D'alfonso T.	2

Havaalanı rekabeti ana temalı akademik çalışmalarda en fazla yayın sahibinin, çalışmanın kapsadığı dönemde, 6 yayın ile Hans-Martin Niemeier olduğu görülmüş, 5'er çalışma ile Peter Forsyth, Xiaowen Fu, Anming Zhang en ilgili yazarlar olarak tespit edilmiştir. Yazarların üretkenliklerine ait bilgiler aşağıda yer alan Tablo 6'da bulunmaktadır.

Tablo 6. Yazarların Üretkenliklerinin h/g/m İndekslerine Göre Dağılımı

Yazar	h index	g index	m index	Toplam Atıf Sayısı	Toplam Yayın Sayısı	İlk Yayın Tarihi
Fu X.	5	5	0,3333	231	5	2010
Zhang A.	5	5	0,3333	294	5	2010
Niemeier HM.	4	6	0,2667	58	6	2010
Graham A.	3	3	0,2	29	3	2010
Hess S.	3	3	0,1579	87	3	2006
Lieshout R.	3	3	0,2308	127	3	2012
Barbot C.	2	2	0,125	78	2	2009
Christidis P.	2	2	0,2222	30	2	2016
D'alfonso T.	2	2	0,1667	43	2	2013
Forsyth P.	2	5	0,1333	27	5	2010

Tablo 6’da, yazarların gerçekleştirdikleri çalışmalara ait h-g-m indeksleri, toplam atıfları ve yayın sayıları ile ilk yayın tarihleri yer almaktadır. H indeksi yayınlar açısından önemli bir ölçüt olup yazarların unvan, ödül gibi kriterler açısından etkinliğini ve üretkenliğini göstermektedir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda Fu X. ve Zhang A. h ve m indeksi en yüksek yazarlar olup Zhang A. daha fazla toplam atıf sayısına sahiptir. Bunun yanında Fu X. ve Zhang A. ilk yayın tarihi açısından da en eski eserlere sahip yazarlar olarak da tabloda yer almışlardır. Yayınlarla ait atıfların sorumlu yazarların bulunduğu ülkelere göre değerlendirilmesiyle oluşturulan bilgiler Tablo 7’de görülmektedir.

Tablo 7. Sorumlu Yazarların Bulunduğu Ünelere Göre Atıf Sayısı

Ülke	Toplam Atıf	Makale Başına Ortalama Atıf Sayısı
Hollanda	328	36,4
Kanada	315	31,5
İngiltere	254	19,5
Çin	147	21
Avustralya	142	20,3
İtalya	125	25
Norveç	82	82
İspanya	63	7,9
Portekiz	60	30
Yunanistan	47	15,7

Hollanda, sorumlu yazarın yer aldığı ülke açısından en fazla atıf yapılan ve makale başına ortalama atıf sayısının en fazla olduğu ülke olarak listede ilk sırada yer almaktadır. Kanada ve İngiltere toplam atıf ve makale başına ortalama atıf sayısı açısından Hollanda’yı takip etmekte olup ülkeler açısından ilk on ülkeye ait bilgiler Tablo 7’de görülmektedir.

4.3. Sözcüklere İlişkin Bulgular

Literatürde yer alan boşlukların, trendlerin, en çok arama yapılan ve tekrarlanan kelimelerin analizi ve tespiti, bibliyometrik analiz yönteminin en önemli faydalarından biridir. Web of Science üzerinden “airport competition” anahtar kelimesi ile elde edilen 101 yayına ait verilerin kullanılması ile tespit edilen en çok tekrarlanan kelimelere ait bulgular Tablo 8’de, anahtar kelimelerden oluşan kelime bulutu da Şekil 2’de görülmektedir.

Tablo 8. En Çok Tekrarlanan Anahtar Kelimeler

Kelime	Tekrar Edilme Sıklığı
Choice	13
Competition	11
Low-Cost Carriers	10
Airlines	9
Francisco bay Area	9
Performance	9
Impact	8
Network	8
Capacity	7
Carriers	7

Havaalanı rekabeti alanındaki çalışmalarda en çok tekrar edilen anahtar kelime, seçenek ya da tercih anlamındaki “choice” anahtar kelimesi olmuş, rekabeti ifade eden “competition” kavramı da en sık tekrar edilen ikinci kelime olmuştur. Daha düşük maliyeti ifade eden “low-cost carriers (LCCs)” kavramı da çalışmanın etkisini ifade eden diğer kavram olarak en sık tekrar edilen anahtar kelimeler içinde yer almıştır. Şekil 2’de en sık tekrar edilen kelimelerin ağırlığını ve önemini gösteren kelime bulutu görseli yer almaktadır.

Şekil 2. Anahtar Kelimelere Ait Kelime Bulutu

Şekil 2’de görüldüğü üzere “choice” kelimesi en çok tekrarlanan anahtar kelime olarak görselde yer almış, “competition” anahtar kelimesi de görselde ikinci önemli kelime olarak yer edinmiştir. Görselde yer alan tüm anahtar kelimeler, literatürdeki boşlukları ve değişkenler arasındaki ilişkileri göstermekte olup çalışmaların analizi açısından önem taşımaktadır.

5. SONUÇ

Hava taşımacılığının temel unsurlarından biri olan havaalanları, hem yolcuların havaalanında geçirdikleri zaman ve havaalanının bulunduğu şehir hakkında verdiği izlenim, hem de şirketlerin maliyetlerine olan etkisi nedeniyle önem taşımaktadır. Küreselleşmenin artmasıyla hem turizm hem de ticaret açısından değeri artan havaalanları, küresel bağlantının sağlandığı merkezlerden biri konumundadır. Bu bağlamda, havaalanları arasında rekabet kavramı ortaya çıkmış, havaalanlarının birbirleriyle ve diğer ulaşım yöntemleri ile yolcuları ve havayolu şirketlerini çekmek için ortaya koydukları çaba önem kazanmıştır. Bu rekabet, hem ticari hem de stratejik açıdan büyük öneme sahip olup havaalanlarının faaliyetlerini ve tüm stratejilerini doğrudan etkilemektedir. Ortaya çıkan gelişmeler havaalanı rekabetinin akademik olarak ele alınmasını da gerekli hale getirmiştir.

Bu çalışmada “Web of Science” kaynağından sağlanan “airport competition” anahtar kelimesi ile İngilizce dilinde 2012-2024 yılları arasında kapsayan taramada, ilgili alanda yayınlanan makale, erken erişim makale ve derleme çalışmaları kullanılmıştır. 30 farklı kaynaktan elde edilen 101 çalışmaya ait veriler “R bibliyometrix” programı ile analiz edilmiş ve bulgular elde edilmiştir. Bulgular çalışmaların yazarları, yazarların bulunduğu ülkeler, yazarların ve eserlerin atıf sayıları, yayıncılar ve çalışmalarda kullanılan anahtar kelimeler gibi farklı açılardan ele alınarak tablo ve şekiller kullanılarak sunulmuştur.

Havaalanı rekabeti alanındaki çalışmaların bibliyometrik açıdan ele alınmış olduğu bu çalışmada, ilgili alanda yapılan çalışmaların gittikçe azalmakta olduğu ve en ilgili yazarın Hans-Martin Niemeier olduğu görülmüştür. En çok yayın yapan yayınevinin de 25 yayın ile Airport Competition: The European Experience, 21 yayın ile Journal of Air Transport Management dergisi olduğu, yayınlarına en çok atıf yapılan derginin de Journal of Air Transport Management olduğu belirlenmiştir. Yayıncı ve yayınevi ile ilgili bulgular bu alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılar için önemli olup İngiltere sorumlu yazarın bulunduğu ülke açısından en fazla yayına sahip ülke olarak tespit edilmiştir. Yazarlardan Xiaowen Fu ve Anming Zhang en yüksek h, g ve m indeksine ve en fazla atıf sayısına sahip, üretkenlikleri en yüksek yazarlar olarak belirlenmiştir. Çalışmaların ana temalarını göstermesi açısından analiz edilen anahtar kelimelere ait bulgularda havaalanı seçimini ifade eden “choice” anahtar kelimesi en çok kullanılan kelime, rekabet anlamındaki “competition” kavramı da ikinci en sık kullanılan anahtar kelime olarak ortaya çıkmıştır. Düşük maliyetli taşıyıcı içeriğine sahip “low-cost carriers (LCCs)” kavramı da havaalanı rekabeti alanındaki çalışmalarda en çok kullanılan kelimeler içinde yer almıştır.

Gelecekte bu alanda yapılacak çalışmalar için daha farklı veri tabanlarından elde edilecek verilerin kullanılması ve daha fazla anahtar kelimenin araştırmaya dâhil edilmesi literatüre fayda sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Aria, M. & Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959-975.
- Bao, D., Hua, S., & Gu, J. (2016). Relevance of airport accessibility and airport competition. *Journal of Air Transport Management*, 55, 52-60.
- Barrett, S. D. (2000). Airport competition in the deregulated European aviation market. *Journal of Air Transport Management*, 6(1), 13-27.
- Bilotkach, V., & Bush, H. (2020). Airport competition from airports' perspective: Evidence from a survey of European airports. *Competition and Regulation in Network Industries*, 21(3), 275-296.
- Boyfield, K. (1984). *Competition and regulation in privatising the British airports authority*. Public Money General Series, 4.
- Chi-Lok, A. Y., & Zhang, A. (2009). Effects of competition and policy changes on Chinese airport productivity: An empirical investigation. *Journal of Air Transport Management*, 15(4), 166-174.
- Christidis, P. (2016). Four shades of Open Skies: European Union and four main external partners. *Journal of Transport Geography*, 50, 105-114.
- Curtis, T., & Rhoades, D. (2017). Network carriers' strategic decisions: Does low cost carrier entry matter?. *International Journal of Aviation Management*, 4(1-2), 114-145.
- Forsyth, P. (2016). Airport competition: A perspective and synthesis. *Airport Competition*, 427-436.
- Fröhlich, K., & Niemeier, H. M. (2011). The importance of spatial economics for assessing airport competition. *Journal of Air Transport Management*, 17(1), 44-48.
- Fu, X., & Zhang, A. (2010). Effects of airport concession revenue sharing on airline competition and social welfare. *Journal of Transport Economics and Policy (JTEP)*, 44(2), 119-138.
- Ghrmay, D. T. (2014). CRM in airlines: A look at Ethiopian FFP. Available at *Social Science Research Network (SSRN)* 2547376.
- Graham, A. (2016). *Airport strategies to gain competitive advantage*. In *Airport Competition* (pp. 89-102). Routledge.
- Hess, S., & Polak, J. W. (2005). Mixed logit modelling of airport choice in multi-airport regions. *Journal of Air Transport Management*, 11(2), 59-68.
- Kavak, O., Topçuoğlu, E., & Kaygın, E. (2022). Sivil havacılıkta risk yönetimine bibliyometrik bakış. *Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 77-86.
- Kucukaltan, B., & Topcu, Y. I. (2019). Assessment of key airline selection indicators in a strategic decision model: Passengers' perspective. *Journal of Enterprise Information Management*, 32(4), 646-667.
- Lian, J. I., & Rønnevik, J. (2011). Airport competition—regional airports losing ground to main airports. *Journal of Transport Geography*, 19(1), 85-92.
- Lieshout, R. (2012). Measuring the size of an airport's catchment area. *Journal of Transport Geography*, 25, 27-34.
- Müller, K., Hüschelrath, K., & Bilotkach, V. (2012). The construction of a low-cost airline network—facing competition and exploring new markets. *Managerial and Decision Economics*, 33(7-8), 485-499.
- Niemeier, H. M. (2009). *Regulation of large airports: Status quo and options for reform* (No. 2009-10). OECD/ITF Joint Transport Research Centre Discussion Paper.
- Pels, E., Njegovan, N., & Behrens, C. (2009). Low-cost airlines and airport competition. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 45(2), 335-344.
- Robinson, R., & Kearney, T. J. (1999). Anti-competitive marketing practices in the airline industry. *Marketing Management Association Conference*, 174-179.
- Starkie, D. (2002). Airport regulation and competition. *Journal of Air Transport Management*, 8(1), 63-72.

- Şahin, Y., & Demiral, B. (2023). Sürdürülebilirlik, inovasyon ve liderlik kavramlarına bibliyometrik bakış. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 9(2), 146-160.
- Şengür, F. K. (2017). Havaalanı işletmeciliğinde yeni eğilimler: Türkiye üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(4), 751-766.
- Thelle, M. H., & la Cour Sonne, M. (2018). Airport competition in Europe. *Journal of Air Transport Management*, 67, 232-240.
- Topçuoğlu, E., Oktaysoy, O., Erdoğan, S. U. ve Karatepe, S. G. (2023), İşsizlik ve girişimcilik kavramlarına bibliyometrik bakış. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 1276-1292
- Varsamos, S. (2016). *Airport Competition Regulation in Europe*. Kluwer Law International BV.
- Wiltshire, J. (2018). Airport competition: Reality or myth?. *Journal of Air Transport Management*, 67, 241-248.
- Zhang, Y., & Xie, Y. (2005). Small community airport choice behavior analysis: A case study of GTR. *Journal of Air Transport Management*, 11(6), 442-447.